

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniæ Agrippinæ, 1653

3. Encyclopædia. Orbis Scientiarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

excellentiã spectat, quod ipsa fuerit antiquissima, si comparetur cum externorum gymnasiis, ut Matrix dici possit reliquarum Academiãrum, eo loquendi genere, quo matricem arborem vocavit suetonius in Augusto ex quã stolones succreverunt, & quo matrices urbes appellantur, quã à Græcis *μετροπόλεις*, ex quibus multã aliã urbes natã & ductã sunt. Nam ex eã prodierunt, Pythagorica, Socratica, Platonica, Aristotelica, harum enim auctores ac magistros, ceterosque Gentium Philosophos à Salomone, & Hebræis Sapientiã dogmata accepisse ostendunt Patres antiqui, Eusebius, (a) Clemens Alexandrinus, (b) & alii.

(a) lib. 3. de prepar. Evang. cap. 13. (b) lib. 1. Stromat. S. Ambro. lib. 1. Epist. 6.

A R T I C V L V S III.

ENCYCLOPÆDIA

Orbis Scientiarum.

A Dictã interpretatione non multum abit illa pervertus quorundam, cuius meminit Origenes, qui Domum Sapientiã voluerunt esse orbem univertsum scientiarum, quã eruditus ENCYCLOPÆDIA dicitur, tracto nomine à circularis figurã perfectione, ut Latine dici possit *Circularis* vel *Orbicularis scientia*: nempe, artium omnium & disciplinarum perfecta scientia: Ugoni de S. Charo Cardinali commentanti in Proverbia Salomonis, vocatur *Philosophia Domus Sapientiã*, inquit, est *Philosophia*. Septem Columnæ sunt septem Artes liberales, scilicet, *Grammatica*, *Dialectica*, *Rhetorica*, *Arithmetica*. *Musica*, *Geometria*, *Astronomia*: deinde ad mores parabolam transfert, & septem illis Disciplinis, quomodo uti debet *Sapientiã Auditor*: & quomodo in ædificio suo tanquam

quam Columnas erigere eas possit, edocet: denique, quinam earum aliqua, vel omnibus careant, accommodate ad morum informationem, declarat. Præmittit autem: Sapiencia excidi iubet has columnas, à vanitate, & à superfluitate. Unde Deuteronomii XXI. præcipitur, ut puellæ captivæ ungues, & cæsaries resecetur. GRAMMATICAM docet rectè loqui, Hunc Columnam non habent in Domo sua, qui nunquam aperiunt os suum ad loquendum verbum DEI, cum tamen ex officio teneantur. De quibus Isaia LVI. *Speculatores eius ceci omnes, nescierunt universi: canes muti, non valentes latrare.* Nescientes etiam loqui Spiritualiter. Unde, cùm interrogantur, ut dicant *schibbolet*, quod interpretatur *Spica*, ut non moriantur, haud valentes exprimere *spica*, eadem littera, respondent *sibbohet*, quod interpretatur *Spica paleæ*, et ideo jugulantur, ut Judicium XII. Ephrathæi. Vel certè, primam Columnam, id est, Grammaticam, non habent detractores, qui nunquam rectè loquuntur de aliis, & barbarismos, & solæcismos committunt frequenter, cum firmæ athenori proximorum sordes aspergunt. At Grammatica rectè & congruè loqui docet. DIALECTICA, quæ est, secunda Columna, carent adulatores, qui falsis aurium illecebris, tanquam poppylmis magnatibus imponunt. Illa autem docet vera eloqui, RHETORICAM non habent illi, qui turpia & scurrilia loquuntur, fescenninis veneriisque jocos sermonem infarciunt. Siquidem *Rhetorica* docet sermonis & orationis purum ornatum, non impuritatis sceditatem ARITHMETICA destituti sunt superbi, arrogantes, fastuosi, qui in aliorum numero nolunt computari, singularitatis extra aliorum censum amantes, qui in coagmentate cum aliis vivere detrectant, Societatis ocores. Nam *Arithmetica* docet conflare & congruentare numeros, a chorum

Proportionem. Talis fuit Pharifæus ille, qui orabat se
eximendo ab aliorum consortio Luc. xviii *Gratias tibi ago Deus, quia non sum sicut ceteri homines.* Talis Lucifer qui
nolens esse in aliorum numero gloriabundus jactabat:
Conscendam in caelum, & ero similis Altissimo. Isa. xiv. In-
mante Congregationis, excidit Sapiencia, ut in Domo
sua, columnam quartam, nempe *Arithmeticam*. Musi-
CAM ignorant schismatici, & proximorum ofores. Hæc
enim docet sonorum concordiam, harmoniam, con-
centum, & tenorum proportionem, unde pulcherrima
consonantia: Illi discordiam amant, & confusionem in-
gratissimam. GEOMETRIAM non callent divites avari
Eucliones sordidi, Epulones prodigi: nam male mensu-
rant, sibi omnia retinentes aliis indigentibus, & nihil
habentibus: sine ullâ mensura opes appetunt, & meræ
Justitiæ transilientes, contra jus fasque aliena invadunt
ac detinent. *Geometria* autem mensuras ponendi artem
præscribit. ASTRONOMIAM nesciunt homines lascivi
& luxuriosi: cum enim ea Disciplina doceat cõtemplari
cælum, & cæli motus, cursusque siderum, ac proinde ad
cælum oculos attollere, juxta illud decantatum in gym-
nasiiis:

Pronaque, cum spectent animalia cætera terram,

Os homini sublime dedit cælumque videre

Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Illi, ut porci oculos & os semper habent in cæno, ac
volutantur in luto.

PORRO, cum septem istis columnis incumbat, velut
rectum, *Physica, Ethica, Metaphysica, seu Theologia*, facile est
has quoque ad mores accommodare: *PHYSICA* con-
templatur Ens mobile, quod proprium ejus est obje-
ctum. In *Physica* non sunt versati, qui in rebus mundanis
constantiam exquirunt, & quod est mobile, tanquam im-

mobile apprehendunt, & conſectantur ETHICA totius vitæ finem, quæ eſt beatitudo vel felicitas, & ad illam media, quæ ſunt virtutes, conſiderat. Ejus peritiam non habent qui nullum veræ felicitatis ſcopum ſibi proponunt: neque actiones ſuas ita moderantur, ut ad finem ad quem à DEO ſunt conditi, conducant, vitiorum ſectatores, non virtutum. THEOLOGIA DEUM ac Divina ſpeculatur: à quâ alieni ſunt, qui non niſi in humanis occupantur, homines terrenis, & quæ carnem ac ſanguinem ſapiunt, dediti. Ita ferè Domum Sapientiæ parabolicam, quatenus Encyclopædiam deſignat: auctores illius interpretationis conſtituunt, & moralibus emblematis exornant.

ARTICULUS IV.

DOMUS SAPIENTIÆ MUNDANÆ

Quæ inimica eſt Deo.

Huius deſcriptionem deſumo ex Cardinale Ugone Ordinis Prædicatotorum in caput IX: Proverb. Quare, ſi quid cuiſpiam in illâ videatur minus probum, Auctorem conveniant. Habet inquit ille, Diabolus ſuam Domum, ſcilicet Sapientiam huius mundi, quæ inimica eſt Deo. Cujus ſeptem ſunt Columnæ, Grammatica, Dialectica, Rhetorica, Arithmetica, Muſica, Geometria, Aſtronomia. Habet enim Diabolus Grammaticos ſuos, ſicut & DEUS ſuos. GRAMMATICI Diaboli ſunt omnes Hypocritæ, qui rectè & congruè loquuntur, ſed congruè ad impoſturam. DIALECTICI Diaboli ſunt omnes Dolofi, qui ſophiſticè loquuntur, ut decipiant. De quibus Eccleſiaſtici XXXVII. *Qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt.* nimirum Deo & hominibus. RHETORES Diaboli ſunt advocati, qui cauſas iniquas ſoverint potentum: cauſa autem